

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 44.

Lýsingarprísur fyri þetta grein: 30 oy. á forsiðuni, 20 oy. á 3. og 4. síðu. Við stóru lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Tírsdag hin 1. novembir 1932.

Kostar kr. 1,50 fjóðringarárið + Porto. Blaðið verður bílagt á posthúsinum, brævasvarstodum og skrifstovuni. Telf. 143.

6. árg.

Samvinnuleiðin. IX.

„Har, ið er hjartarúmd, er húsarúmd“

sogdu teir gomlu. Men á fólðum tykist altíð at hava verið menniskjunum ov trøngt — ov trøngt og ilt at fáa rúmd hjá teim mongu, hjá tí veika, minnimenta flokkinum. Hjartarúmdin hevur kortað. Hjartalagið hevur verið ov harðvunnið. Sjálgóðskan hevur fyllt rúmini og læst hjartadýrnar.

Viðurskiftini hesum viðvíkjandi eru ikki ódrýsi nú á dogum. Mannalyndið er óbroytt. Menniskjuni eru sær sjálvum lík, als ikki so góð sum tey átti at verið — tess verri. Hetta er ein dapur og vónleysur sannleiki. Men hann eigir kortini ikki at káma málið burtur. Hilt heita og hjarta lívsmálið: at tína hitt harðvunna hjartalagið, opna hjartadýrnar og hjartarúmini.

Hann, ið stævnir at sannari lukku og samljóði, strembar og stævnir at hesum lívsmáli, tað tæni honum sum tí evrslíða einara, tað kortini óloysiliga liði í samfelagsheildini, best, tað tæni mannaættini sum heild best. Og hvør stævnir ikki at lukku og samljóði?

Hini øvugtu og rangvørgu viðurskiftini

í samfelaginum bolna tí fyrst og fremst í eini ringari lívssjón, eini skeivari fatan av, hvat ið ber at einstaklingsins sum samfelagsins veruuligari eydna. Hjá honum og teim, ið vilja bót og bata, ræður tí mest um at broyta menniskjanna lívssjón og virðismetan av leiðum, »málum og midlum« til eydna- og samljóðið í tilveranini. Er hetta vónleyst starv? Hvør kann svara avgjørt nei ella ja. Lívssins lógir eru loynifullar og víkjuligar, falla sum tær orsakandi krefturnar berast fram — eru tær felagsvirkandi, verður úrslitið, virkningurin stórri, skjótari og sjónligari einhvønn vegin, móti ella frá eydna- og samljóðsmálinum. Bera tær orsakandi krefturnar hvør móti aðrari, verður eingin broyting, eingin vend, sama skilið ella óskilið. Men hjá honum og teim, ið hava kent sviðan av samfelagsins órættvísi og tekt samljóðsins- og samvinnuleiðina, andaliga sum fíggjarliga, kann ikki verða stædur á av ívanum og spurningum, men teir og tey mega vera sær sjálvum trúgvir, lýða samvitskukallið og stevna fram eftir, móti hugsjónarmálunum. Verður svikið her, brotnar tað besta niður í einum, og lívsvirðið minskar og fjarar

inni í slokum og hyljum hjá krabbum og marflugum fyri at tala bílætliga um hitt smátt-skorna skýmaskotslyndi, sum trøngskýgt og innibýrgt bitur hvønn annan í hel. Tessverri er hetta ov ofta hent og hevur gjørt óbótliga skaða. Ein flokks- og hugsjónarsvikjari er manga ferðir ónosligari og skaðiligari enn ein skeivthugsandi, men ærligur mótsøðumaður. Svíkjarin ger ikki bert skarð í við sjálvur at falla frá, men hann skapar iva og mistreystið og tekur aðrar við sær og ger soleiðis leiðið á stríðsgarðinum stórri enn nakað hogg frá einum regluligum mótsøðumanni orkar at gera. Svíkjarans brotsverk er stórt. Teir gomlu hava tí tikið hann burtur úr fyrri seg, tá ið teir sögdu: svíkjarin fær svíkjarans lon. Hann sleppur ikki undan orsakar- og virkningslógini: *jú stórri fall, tess stórri skall*. Hann gerst heimleysir og útlagin. Hann, ið sveik, kennist av ongum og kennir seg tí svikan av øllum.

Hin rangvørga lívssjónin hevur yvirtakið og stendur sterk og væl gird og vard í samfelagsins skipan og lógum. Takið er ikki bert, at strembað verður eftir at venda mannaættarhugsjónini inná sannari og hollari leiðir, men at eisini verður roynt av øllum alvi at taka burtur teir stuðlar í samfelagskipanini, ið fremja og festa ta villileiðandi og øvugtu lívfatana av »málum og midlum« til samljóð og eydna fyri samfelagið sum fyrri einstaklingin.

Ognarrætturin er „ókrónkiligur“

er ein hovuðssetning í hvørjari grundlóg — tó undantikið Russland. Her er ikki talan um »ókrónkiligan« lívslangan nýtslurætt yvir góðs og virkjum, ið maður hevur skil, hegni og evnir at hava í hondum í góðari rokt, ið gevur fullan ávøkstur. Um so var, var hin nevndi grundlóganna hovuðssetning ein góður hovuðstuðul á vegnum móti mannaættarinnar eydnuliga og vinnuliga fylla lívslítti. Ein tilfukur lívslangur óskerður nýtslurættur, ið skuldi gingið aftur í ættir, ið hava særligari skil og tókka til tey atvíkjandi særliku arbeiði, virkir og starv ein tilfukur nýtslurættur er í fullum samljóði við javnaðarmanna hugsjónir. Men landanna nógaldandi »ókrónkiligur ognarrættur« er stórmanna og veldismanna »jarntak« í samfelaginum. Hann er verndargarðurin fyri ognar- og maktsjúkuna: at eiga og ognast meiri og meiri uttan mun annaðhvørt ein kann gera nakað burturúr tí ella ei.

Hvar hevur henda av grundlóganna „ókrónkiliga ognarrætti“ varda ognar- og maktgirnd borið mannaættina?

Úrslitið og svarið er syndarlígt. Vit síggja tað í tíðarinnar andliti, søguni. Taka vit bert okkara æviskeið, síggja vit, hvussu harðliga hetta andlit og henda ásjón av tí »privata initiativsin« og kapitalistandans framferð og útviklingi er furð og foyrað í gremj, sorg og sít. Vit minnst kríggj og eru eim stódd í hini aftaná hetta blóðuga og mannaættarinnar ræðuligasta kríggj fylgjandi kreppu, ið hevur at kalla boltað, armað og týnt meginpartin av tí berandi kraftini í samfelaginum. Tað er ófatiligt, at mannaættin ikki longu í andstygd hevur vent sær burtur frá kapitalistandans og ránsmannaandans samfelagsskipan við at síggja, kenna og merkja, hvussu:

Ognar- og veldisgirndin

gjøgnum allar tíðir hevur notið og framvegis nýtir landsins fólkaliga og fíggjarliga kjarnkraft til kríggj, ið fer fram myrðandi milliðir av menniskjum, sorlandi slátur, hús og bygningar, ja avtoftar býir og lond — bert fyrri at vinna og leggja sína koldu og hjartalaysu hond á meiri og meiri. Samstundis hópast hin heimleysi, ognar- og húsleysi flokkurin stórri og stórri.

Milliðir av tunnulendum

liggja ónýtt, bondlogd av tí »ókrónkiliga ognarrætti«, samstundis sum milliðir av menniskjum við sama æviga lívsrætti, sum tey mógvandi hava, men sum er rændur frá teim, ganga ognarleys, arbeiðsleys og svoltandi.

Heil landastrekkir

liggja »óproduktiva« einans sum jakthagar hjá veldishorrunum at stultleika sær í, samstundis sum milliðir av menniskjum ikki eiga blettin at seta sær eina smáttu á ella at seta hakan í.

Hjallarnir og loðurnar yvirfyllast,

samstundis sum neyðin og svongdin fer herjandi um londini. Vit lesa um, at í einum enda av einum ríki brenna teir kornið, meðan svongdin og neyðin fer fram sum harðast í hinum enda ríkisins. Aðrasteðs kynda teir í jarnbanum við kaffi og oyða í túsund tonsum, meðan milliðir valla eiga á kannuna. Kapitalistandans vinningsjúka og hjartalaysi vil heldur, at loðurnar rotta og spillast fullar, enn at nakað skal fara undir prismarkið til

tey neyðstøddu medmenniskjuni o. s. fr., o. s. fr.
. Ovur nógv av jorð, ovur nógv av mati og føði, ovur nógv av rúmd og pláss til øll menniskjur at liva væl. Men kortini er hin jarðar- og ognarleysi hópurin størstur og støðugt vaksandi, kortini er eingin tryggjað og vernd, rúmd og pláss fyri teim mongu í samfelaginum.

Hví soleiðis?

Tí hjartadýrnar eru læstar. Hjartarúmini eru einans fyllt við trøngskýgdari sjálgóðsku, ið væl kann fylla loðurnar, men sum fáfongt rættir hondina eftir lukkun, tí eydnar er ikki »góðs ella gull«, men »frið við Gud sín og næsta«, sum skaldið kvøður. Hon festir einans búð har, ið hjartarúmd er fyri øðrum enn »sær sjálvum«.

Støðan er tann sama her heima sum har úti.

Har úti eru linjurnar stórri. Men munaroglyndið eru tey somu her heima sum har. Har úti eru karakterskurðurin, hend-ingarnar og útviklingurin greffigari og stórskornari. Her hjá okkum er ikki ódrýsi, men bert ikki í sama muni og stódd sum har.

Støðan hjá tí minnimenta yvir fyrri kapitalistandans ognar- og maktgirnd er eins har úti og her hjá okkum — tó eitt sindur verri her viðvíkjandi hjartalagnum hjá tí almenna. Har tekur hitt almenna nógv steds sær eitt sindur av tí ognar- og harvið tess verri oftast rættleysa flokkinum. Her ljóðar hørð hartingartala á lögtingi, tá hin ognarleysi flokkurin sokir sín rætt og stuðul í versta vand-anum, ið samfelagsins øvugtu og rangvørgu viðurskifti hava tveitt hann út í.

Í somu skóm og korum

um allan heimin er tað náttúrlígt, at hin minnimenta flokkurin er við at skilja ein hin stórsta, rúmasta og aðalbornasta tanka, ið fostraður er í heiminum: hugsjónina og »ideina« í tess »Internationales« fylking av alheims arbeiðara- og vinnumanna-flokkinum til brøðraliga og óbróttliga samvinnu í øllum spurningum, ið eru felags fyri menniskjuni.

Ein arbeiðari, ein fiski- og vinnumaður munar einki. Men fylktir, ikki bert innanlanda, men um allan heimin, muna arbeiðaranna- og vinnumanna-flokkurin alt.

Lat tað vera eitt ugðandi og fløgandi tekin, at henda flyk-ing stígur fram í stórum og veksur og mennist, hóast mátt-miklastu krefur afturhaldsins

leggja allar árar umborð móti henni. Hóast vit leggja fjar-skotnir, hevur hin internation-ala fylking og samvinna ar-beiðaranna og vinnumanna boð her til okkara.

Kundi hin minnimenti flokk-urin her á landi orka at rúma tess »Internationales« fylkingar-brøðrahugsjón, ið er: fyrst heim-landsfylking, síðan alheimsfylk-ing og samvinna — kundi henda hugsjón og hin reyði almenni-skjaltigi fáni tess »Internatio-nales« sigra hjá okkum, høvdu hjørtuni vaksdi og rúmkast og sálin menst í fjóð okkara og gjørst búgvín til at nema ta sannu eydnuna, ið er at vera í samljóði við tilveranina.

P. D.

Burturgingnir.

Ein syndarlig vanlukka í Vágahavinum.

Tveir manns sjólatnir og hin triðji bjargaður í eistu stund.

Ein Vestannabátur, mannaður við 3 monnum, Niels Poulsen, Joen Carl Johannesen og Jack Joensen, vóru tíðliga hósmorg-unin farin til útiróðrar. Tað hevur verið væl at fingið í Vágahavinum, men tá ið hann ótlaði veðrið, drógu teir inn og royndu at sleppa sær aftur til lands. Tað var álandsvindur og sjógvurin gjørdist reiðiliga óðis-ligur út fyrri Barið. Her fingi teir ein brotasjógv, ið hvøldi bátin, ið síðani rak vestureftir.

Um 12-tíðina rakti ein Seyrvágsbátur við bátin, ið tá fleyt rettkjalaður, men fullur av sjógvi; ein maður var í bátinum, men hann var so illa komin, at hann illa kundi greiða frá tilburðinum.

Tá ið komið var til Seyrvágs, var ringt til Vestmanna og sagt frá skaðatilburðinum.

Maðurin, sum sat í bátinum, var Jack — 21 ára gamal — sonur Vestmanna-Jógvan, skip-ara. Hann sigur, at teir fingi fleiri sjógvi, og at himir komu eisini á kjøl í fyrstani. Men tað var so stutt millum sjógvarnar, at hann skjótt var einsamallur eftir.

Niels Poulsen var ættaður úr Skopun, bróður Johan Hendrik og Jens M. Poulsen. Hann hevur leingi búð í Vestmanna og var brævasavnari. Eftir hann situr einkja og ein dóttir. Joen Carl Johannesen (Jógvan á Brúgv) var eisini giftur; eftir situr einkja við tveimum smá-um børnum; væntandi tað triðja.

